

Biskop Atle Sommerfeldt:

VISITASFOREDRAG AURSKOG, BJØRKELANGEN, SETSKOG, SØNDRE HØLAND OG LØKEN SOKN

17.mars 2019

DE ROMSLIGE BYGDENE I AURSKOG-HØLAND

Gårdsnavnene i Aurskog-Høland viser at de første bofaste aurskogingene slo seg ned her ca. 2500 f.Kr. Gårdsnavnet *Aurr* (grus) ble gitt til en av de tidligste og mest sentralt plasserte gårdene på grusryggen i bygda. Denne gården ble det sentrale kirkestedet og ga opphav til kommunenavnet. I den nye kommunen blir denne historiske kontinuiteten synliggjort ved Aur prestegård på det nye ordførerkjedet.

Siden de første menneskene slo seg ned her i bygdene har de dype skoger, de mange vassdrag og innsjøer, og den fruktbare jorda vært et viktig livsgrunnlag. Slik er det fortsatt: I dag er Aurskog-Høland med sine 100.000 mål dyrket mark landets fjerde største kornproduserende kommune, og med 760.000 dekar skog har kommunen Norges tiende største produktive skogareal.

Biskoper og prester har regelmessig vært tilstede i bygdene her og deres beskrivelser gir uvurderlig kunnskap om folk og natur gjennom århundrene. Den tredje lutherske presten i Aurskog etter reformasjonen, Oluf Bergerssøn, fungerte som «famulus» for den legendariske biskop Jens Nilssøn og nedtegnet hans omfattende visitasbeskrivelser. For ettertiden er de blitt en uvurderlig kilde til historisk kunnskap om levekår og samfunnsforhold i Norge på 1500- og 1600-tallet. For øvrig var biskop Jenssøn på visitas i Aurskog hele fem ganger i perioden 1580 og 1597, uvisst av hvilken grunn. Jeg kan berolige lokalkirken med at i dagens visitasreglement skal det normalt være visitas bare hvert åttende år.

Folk har flyttet til bygdene her i århundrer. På 1600-tallet kom mange finner som søkte nytt livsgrunnlag som skogsarbeidere i Mangenskogene på grunn av nødstider i Finland. På 1800-tallet kom det glassblåsere fra Tyskland og Østerrike og bomullsspinnere fra England for å jobbe på Eidsverket. Slik mottok disse bygdene tidlig nye impulser utenfra, noe som kunne være nødvendig. Presten Niels Pharo på Løken kunne i innmelding til kongen melde at «innbyggerne ... vil ikke gjerne vike for forfedrenes skikker, skjønt vår tids vitenskap og praksis har framskaffet langt bedre og nyttigere innretninger som forfedrene ikke har visst noe om». For øvrig beskriver han folks liv slik: «Innbyggernes feil her i egnen er at til og med den alminnelige mann og kvinne vil pynte seg og mange er tilbøyelig til sterk drikk. Men derimot er deres dyder og gode egenskaper mangfoldige».¹

Kirkebyggene i dagens Aurskog-Høland er hovedsakelig fra den store kirkebyggingsperioden fra midten av 1800-tallet. Flere av kirkebyggene var, etter 100 år i privat eie, i såpass dårlig forfatning at befolkningen i de nyetablerte kommunene krevde nye kirkebygg. I Aurskog kirke fikk for eksempel menigheten influensa etter å ha vært på kirkebesøk om vinteren på 1800-tallet.

---

¹ Fra Asbjørn Fossen: «Livet i Setskog». Boka ble gitt som gave under visitasen av frokostfolka på Joker'n i Setskog.

Aurskog kirke er fra 1882 og er den tredje kirken på kirkestedet siden middelalderen. Beliggenheten ved Margaretakilden tyder på at dette har vært et viktig kirke- og pilegrimssted i middelalderen. Den nye Aurskog kirke var mye større enn den gamle trekirken fra 1617, og lite av interiøret ble anvendt i den nye kirken. Mye av det gamle interiøret er imidlertid godt lagret, og bør igjen finne sin plass i det vakre kirkerommet. Middelalderfonten bør kunne anvendes som dåpspåminnende kar ved inngangen til kirken. Når det rehabiliterte og svært verdifulle glassvinduet som stormen tok i august i fjor også er på plass igjen, vil dette kunne gi det vakre kirkerommet en dypere dimensjon.

Løken kirke ble oppført i 1883, ca. 500 meter fra det gamle middelalderkirkestedet og er den tredje kirken i bygda. Dagens kirke avløste trekirken som trolig ble reist på 1600-tallet. På den gamle kirkegården er sakristiet fra den forrige kirken bevart, og synliggjør kirkens lange tilstedeværelse i bygda.

Den første kirken i **Setskog** ble oppført i 1656 etter at kongen hadde gitt befolkningen tillatelse til å reise et eget kirkebygg for å avhjelpe den lange veien til hovedkirken i Løken. Kongen var likevel ikke nådig og betingelsene var tunge: Allmuen måtte selv bekoste og vedlikeholde kirken, uten fradrag i tiende til soknekirken deres på Løken. Bøndene måtte også betale både lønn og reisegodtgjørelser for presten. I begynnelsen hadde man bare råd til å holde gudstjeneste seks ganger i året. Den første kirken ble erstattet av en ny 1846, men den ble revet allerede 1873. Den nåværende kirken ble oppført lenger øst i bygda i 1874.

Også **Søndre Høland kirke** har en lang historie i bygda, selv om dagens kirkebygg er fra 1866. Døpefonten i dagens kirke er regnet blant landets ca. tohundre eldste, og ble opprinnelig brukt i middelalderkirken i bygda. Tømmerkirken på Hemnes fra ca. 1620 ble revet og erstattet av det nåværende kirkebygget, ca. 2 kilometer øst for det gamle kirkestedet.

På slutten av 1800-tallet førte etableringen av Urskog-Hølandsbanen og Saugbrugsforeningens trelastvirksomhet ved Eidsverket til stor befolkningsvekst i Bjørkelangen. Foreningslivet og handelsvirksomheten blomstret og Bjørkelangen ble etablert som stasjonsby. I 1908 klaget en av de opprinnelige beboerne i Bjørkelangen over at de mange hornmusikkforeninger, kinoselskaper og tryllekunstnere stelte i stand dans og derpå leven. For ny innflytterne var det imidlertid også viktig med et kirkebygg som kunne tilhøre det voksende lokalsamfunnet. Etter et bredt folkelig engasjement ble **Bjørkelangen kapell** vigslet i 1925. Frem til 1976 var Bjørkelangen anneks til Løken, og ble eget sokn først i 1976. Med den forventede økningen av befolkningen i Bjørkelangen og sentrum i den nye kommunen, er planene om å utvide dagens beskjedne kirke fremtidsrettet, både for kirke og lokalsamfunn.

Så snart kirkehusene igjen kom i kommunal eie, vokste også kravet om et nytt **kirkebygg på Mangen**. På denne tiden var den kirkelige administrasjonen på Mangen komplisert, siden fem sokn og to fylker støter sammen i Mangenskogen. Dessuten ønsket få av prestene i de fem soknene å reise den farefulle og lange veien til Kappellodden, en reise som kunne ta opptil to dager. I tillegg til den strabasiøse turen var de også engstelige for de religiøse og moralske forholdene som de fryktet preget den fattige skogsbefolkningen. Soknepresten i Årnes skjøv befolkningen foran seg, da han i 1878 påstod at «ikke engang beboerne i skogen» var interessert i en kirke. Det viste seg å være helt feil: 12. august 1903 ble «Skogens katedral» innviet av biskop Bang, med 500 tilhørere – lang flere enn de som bodde i bygdene. Kirken hadde fra begynnelsen av geistlig betjening fra både Eidskog, Blaker, Nes og Aurskog, men

siden 1977 har kirken tilhørt Aurskog sokn. Den gamle tradisjonen fra kirkens første periode er i vår tid heldigvis videreført, denne gangen i vennskapelige former, gjennom de årlige fellesgudstjenestene i Mangen kapell. Og så vidt jeg har hørt i løpet av visitasen er det ikke lenger vanskelig å få presteskapet til å forrette gudstjenester i Mangen – snarere tvert imot!

Kapellene og kirkebyggene utgjør et vakkert kjede av helligsteder og identitetsmarkører for lokalsamfunnene i Aurskog-Høland, ikke minst viktig i tider som våre med raske og store endringer. Byggene brukes av befolkningen til hverdag og fest, sorg og glede, forankring og livshjelp.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS AURSKOG-HØLAND

Antall medlemmer i Den norske kirke har økt med 118 medlemmer til 12.785 medlemmer siden forrige visitas². Selv om Den norske kirkes medlemsandel dermed er redusert fra 90,5% til 78% siden 2008, er hun tydelig lokalsamfunnets helt sentrale religiøse aktør.

Åndelig utvikling og vekst: Gudstjenester og kirkelige handlinger

Gudstjenesten har gjennom hele kirkens historie vært kirkens hjerteslag og grunnleggende handling. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et trosstyrkende og inkluderende fellesskap.

Den samlede gudstjenesteoppslutningen i Aurskog-Høland er redusert siden 2013³. Det er imidlertid variasjoner mellom soknene: De siste seks år er den største økningen i Aurskog og Løken sokn, mens den største reduksjonen er i Søndre Høland⁴. I Bjørkelangen og Setskog var det bare mindre variasjoner. Til sammen var det 16.231 gudstjenestedeltakere i alle de fire soknene i 2018, som betyr 1,26 gudstjenestebesøk per medlem. Det ligger omtrent på samme nivå som gjennomsnittet i bispedømmet.

På bakgrunn av den meget solide kirkelige virksomheten her i kommunen, bør det ligge vel til rette for en forsterking av gudstjenestedeltakelsen i alle soknene i Aurskog-Høland. Det bør være en naturlig målsetning at den gjennomsnittlige gudstjenestedeltakelsen per medlem om et par år er oppe i 1,5 gudstjenestebesøk per år⁵.

Det generelle rådet fra biskopen er at kirken med større frimodighet bør invitere til en mer aktiv dialog med ulike deler av kirkens medlemmer om gudstjenestenes form og uttrykk, som tar hensyn til ulike gruppers livssituasjoner og interesser. Dette kan inkludere rammene rundt hovedgudstjenesten, men også gudstjenester og liturgiske samlinger på andre tider, dager og steder. Også **friluftsgudstjenestene** i «de tusen sjøers kommune» og samarbeidet med ulike **lag og foreninger** bør videreføres og forsterkes. Det var svært inspirerende å besøke Setskog IF og høre om de gode erfaringene med **skøyte- og padlegudstjenestene** på Tangen, som bare er to eksempler på slikt samarbeid. Den planlagte strikkesgudstjenesten i Bjørkelangen, i

---

² 901 (7%) er medlemmer av andre kristne tros- og livssynssamfunn, der den katolske kirke er den største gruppen med 667 registrerte medlemmer i kommunen. 0,7% (98) er medlemmer i islamske trossamfunn og 181 (1,4%) tilhører Human-Etisk Forbund. Også i Aurskog-Høland er den største gruppen utenfor Den norske kirke de som ikke er organisert i noe tros- eller livssynsamfunn (2.481 mennesker, tilsvarende 15%), en ny og viktig gruppe for kirkens arbeid.

³ Fra 17.586 i 2013 til 16.231 i 2018.

⁴ Aurskog + 414, Løken + 204, Søndre Høland – 1.271

⁵ Gjennomsnittet for perioden 2013-2017 var 1,33 gudstjenestebesøk pr medlem pr år.

samarbeid med Husflidslaget, vil biskopen gjerne se mer av! I en kommune med 150 registrerte frivillige lag og foreninger, ligger det vel til rette for at dette arbeidet kan forsterkes. Et samarbeid med **Høland/Bjørkelangen skytterlag** – som jeg også besøkte under visitasen - er ett eksempel.

Det er en god økning i antall **nattverdgjester** i kommunen, fra 2275 i 2013 til 3073 i 2018. Gjennomsnittlig nattverddeltakelse pr gudstjeneste er imidlertid redusert fra 38 per gudstjeneste med nattverd i 2013, til 32 i 2018⁶. Selv om slike tall alltid må tas med forbehold og kan forklares på ulike måter, er tendensen tydelig nok og må adresseres i forkynnelse, sjelesorg og andre arenaer i menighetsarbeidet. Med den svært gode oppslutningen om dåp i alle sokn i kommunen, bør det være en særlig oppgave å øke dåpsfølgenes frimodighet til å motta den korsfestede og oppstandne i nattverdens gave. Ingen av soknene i Aurskog-Høland oppfyller biskopens anbefaling i forbindelse med innføringen av gudstjenestereformen i 2011-12 om at det skal feires nattverd på minst 75% av hovedgudstjenestene⁷. Det bør være en klar målsetning for menighetsrådene at man når dette målet i løpet av 2020.

Gravferdsforvaltningen er en sentral del av kirkens kjerneoppdrag, og er en svært viktig tjeneste for mennesker i sorg og savn. I 2018 ble 92% av alle døde i Aurskog-Høland gravlagt ved kirkelig seremoni. Det er ønskelig at de fleste av disse gravferdene gjøres fra kirkene. Det vitner som svært høy kvalitet og troverdighet i kirkens ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder. Etableringen av navnet og anonym minnelund ved Bjørkelangen kirke i 2013 og navnedde minnelunder i Aurskog, Setskog, Løken og Søndre Høland i 2017 er gode uttrykk for en fremtidsrettet gravferdsforvaltning. Det er også svært prisverdig at det nå er anlagt et muslimsk gravfelt på Bjørkelangen.

Mange besøker gravlundene regelmessig, og bruker stedet til refleksjon og lystenning. Gravlundsbetjeningen og kirketjenerne er tilstede for folk og har høy bevissthet om å legge til rette for ulike former for sorgbearbeidelse.

I 2018 ble det gjennomført 31 kirkelige **vigsler** i kommunen, som er over snittet for de fem foregående årene. Etter at biskopen åpent for å godkjenne vigselssteder utenfor kirkerommet har Eidsverket vært et særlig populært vigselssted, og siden 2017 har biskopen godkjent åtte vigselhendelser i de vakre omgivelsene på verket. Vigsler er for mange en stor økonomisk belastning. Det er viktig at kirken også legger til rette for og markedsfører muligheten enklere, kirkelige vigselsseremonier.

Sang og musikk er en sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Soknene i Aurskog-Høland er preget av en solid kirkemusikalsk virksomhet, hovedsakelig knyttet opp til gudstjenester og kirkelige handlinger. Menighetskor, Soul Children, Løken Kammerkor og forsangertjenesten i Aurskog er med å berike gudstjenestelivet. Det virker som det er en god samhandling med lokale kor og solister som bidrar på gudstjenester og konserter, slik vi fikk et godt eksempel på under kveldsmessen i Bjørkelangen tirsdag der A-Cantus var med å bidro med vakker korsang. Det er også et godt

---

⁶ Det er variasjoner mellom soknene fra 2013 til 2018: Vi ser en økning i antall nattverdgjester pr gudstjeneste med nattverd i Setskog (fra 19 til 56), Aurskog (fra 23 til 38), og Løken (fra 40 til 44), og en reduksjon i Bjørkelangen (fra 39 til 23) og Søndre Løken (fra 48 til 38).

⁷ I 2018: Aurskog 66%, Bjørkelangen 66%, Setskog 56%, Søndre Høland 52% og Løken 50%.

grep å legge til rette for ulike **prosjektkor**, særlig i forbindelse med julehøytiden, som ikke stiller høye krav til jevnlig deltakelse for småfamilier som ofte har en svært hektisk hverdag.

Det er meget gledelig at arbeidet med **nytt orgel** i Søndre Høland kirke nå er godt i gang. Det vil bli et praktinstrument for hele kommunen, og gir kirken økt kapasitet til også å bidra tydeligere inn i kommunens allerede blomstrende kulturliv. Dette gir også god anledning til å utvikle en kultur- og kirkemusikalsk plan for hele den nye kommunen som etableres ved årsskiftet.

Det økumeniske arbeidet i Aurskog-Høland er konsentrert om samarbeid med pinsemenigheten på Fosser og de burmesiske baptistene i Sinai Christian Church, som vi fikk feire gudstjeneste sammen med onsdag kveld. Det bør utvikles samarbeid også med den romersk-katolske kirke. Det er svært prisverdig at burmeserne får låne Aurskog kirke til sine gudstjenester og samlinger og det bør undersøkes om eritreerne også trenger et samlingssted. Det er fint at samarbeidet med «Bønn for Aurskog-Høland» utvides med en økumenisk gudstjeneste i Setskog 2.pinsedag. Andre egnede samarbeidstiltak er Kirkens Nødhjelps fasteaksjon, Kvinnernes Internasjonale Bønnedag og Bibeldagen.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende hellige handling, ofte en stor familiebegivenhet og en viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæring.

Antallet dåp i kommunen er redusert fra 2014 (145) til 2018 (91) og det er betydelige variasjoner i oppslutningen i soknene fra år til år. Andelen døpte barn i alderen 1-5 år av foreldre som er medlemmer i Den norske kirke viser utviklingen i et noe lengre perspektiv.

I Borg bispedømme ble ca. 74% av barna som er født av foreldre som er medlemmer i Den norske båret til dåp i 2018. Det tilsvarende tallet for Østre Romerike prosti var 80,6%. I Aurskog-Høland er denne andelen forbedret fra 84,8 % til 86,4% i 2018. Dette er meget bra, og viser at kirken er relevant med evne til gode relasjoner med familier i småbarnsfasen. Bakgrunnstallene viser at det er Aurskog og Bjørkelangen sokn som har økning, mens Setskog og Løken har en tilbakegang.

De gode resultatene er et godt grunnlag å arbeide videre på for å beholde og gjerne ytterligere forbedre den gode oppslutningen om dåp. Vurdering av ulike tiltak og ressurser fra Kirkerådets dåpssatsning og erfaringer fra andre lokalkirker som har arbeidet målrettet med dåpsoppslutningen, bør være et regelmessig tema på menighetsrådsmøter, utvalgsmøter, stabsmøter og felles strategisamlinger. Eksempler på tiltak er såkalt drop-in-dåp, profilering av dåp i det meget gode og bredt leste menighetsbladet, tilbud om dåp på andre tidspunkter enn hovedgudstjenesten og hjemmebesøk til nybakte foreldre. Erfaringene som gjennom 2019 vil bli gjort i Setskog menighetsråd sitt OVF-prosjekt for å profilere dåp på sosiale medier, kan gi viktige erfaringer også til de andre soknene.

Under visitasen var det inspirerende å se den store oppslutningen på **dåpsfesten** for to- og treåringene i Søndre Høland, hvor man lærte enkel trospraksis med lystenning i globen. Det er med å tydeliggjøre dåpen som et bærekraftig fundament for kristenlivet, både for barna og oss voksne som var til stede.

Kirkens trosopplæringsreform har som mål at alle barn som tilhører Den norske kirke i alderen 0-18 år skal få en grunnleggende erfaring i kristentroens praksis og innhold og hjelp til livstolkning og livsmestring. I 2018 var det til sammen 769 barn og unge som deltok på trosopplæringstiltak i kommunen, en reduksjon fra tidligere år⁸. Det er til dels svært god deltakelse på flere av de nasjonale breddetiltakene de siste tre årene, hvor særlig **4-årsbok**⁹ og **Tårnagenter**¹⁰ har stabil og meget god oppslutning. Det er også god grunn til å fremheve den svært gode **konfirmasjonsdeltakelsen**¹¹, noe som vitner om et konfirmantopplegg med stor relevans og betydning. I Løken og Søndre Høland har man gjennom MILK også lyktes med å etablere et bærekraftig trosopplæringstilbud for aldersgruppen etter konfirmasjon.

Trosopplæringsarbeidet har de siste årene vært organisert gjennom en styringsgruppe som har bidratt til felles planutvikling og stimulert til flere samarbeidstiltak – noe som er svært positivt. Under visitasen har det blitt signalisert et ønske om å finne nye måter å organisere trosopplæringsarbeidet på. Det er menighetsrådene som «eier» trosopplæringsplanene. Med dette som utgangspunkt må man forsøke å finne en hensiktsmessig organisering. Etablering av et felles trosopplæringsutvalg med representanter fra hvert sokn og et tydelig og utvidet mandat fra menighetsrådene, kan være én mulighet for å bruke ressursene best mulig og skape et lærende fagfellesskap og praksis.

I trosopplæringsarbeidet har menighetsrådene et utstrakt samarbeid med **Normisjon** og **Acta**. Det er viktig at dette gode samarbeidet videreføres. Samtidig må man hele tiden søke nye alliansepartnere i lokalsamfunnet, slik samarbeidet med **Røde Kors** om Friluftsgentene er et glimrende eksempel på. Her er det et stort potensiale for å samarbeide med flere aktører.

Det er også flott å høre om det gode **kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidet** som drives av menighetsrådene i samarbeid med Normisjon, Det Norske Misjonsselskap og KRIK.

Kommunikasjon

Kommunikasjon er en sentral strategi for Den norske kirke i Borg, og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkningen og ulike aktører. I kommunen er kirken synlig tilstede gjennom det meget innbydende – både grafisk og innholdsmessig – felles menighetsbladet **Kirkebud**, som distribueres til alle innbyggere i kommunen.

Kirken er også tydelig tilstede på sosiale medier gjennom **Facebooksidene** for hver menighet, og den felles Facebookprofilen til trosopplæringen. Det er også meget fremtidsrettet at det nå er mulighet for å melde seg til dåp, konfirmasjon og en del av trosopplæringstiltakene gjennom fellesrådets **nettsider**.

---

⁸ Antall deltakere i trosopplæringstiltak i Aurskog-Høland: 1011 (2015), 888 (2016), 940 (2017),

⁹ Gjennomsnittsoppslutning på 4-årsbok i bispedømmet de tre siste årene er 33%. Aurskog har 46,9%, Setskog 55%, Søndre Høland 51,6%, Setskog 58,6%. Bjørkelangen har en gjennomsnittsoppslutning de tre siste årene på 21,8%.

¹⁰ Gjennomsnittsoppslutning på Tårnagenter i bispedømmet de tre siste årene er 19%. Aurskog har 55,6%, Søndre Høland 51,7%, Løken 42%. Bjørkelangen er nede på 13,8%, for Setskog sokn mangler tallene for perioden.

¹¹ Gjennomsnittsoppslutning på konfirmasjon blant døpte 15-åringer i bispedømmet de tre siste årene er 79%. Aurskog har 76,5%, Bjørkelangen 82%, Setskog 78%, Søndre Høland 101,2% (!!) og Løken 86%.

SENDT TIL VERDEN – EN RAUS KIRKE SOM TAR ANSVAR

Kirken er ikke sendt til seg selv. Kirken er sendt til verden for å forkynde budskapet om Guds nåde, og gi retning for og aktivt ta del i menneskers og myndigheters arbeid for å skape gode lokalsamfunn og en bærekraftig forvaltning av ressursene. Bispedømmets tredje strategiske mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves relevant og engasjere seg i menneskers liv.

Det er lange og gode tradisjoner for dette i bygdene i Aurskog-Høland. Soknepresten til Høland fra 1845 - 1875, Gabriel Smith Faye, var helt sentral i etableringen av formannskap, fattigvesen, skolevesen, veiutbygging, bibliotek og sparebank. Hans visjon var å bidra til alt som kunne føre til «Præstegjældets Fremgang» og forbedre befolkningens levkår. «Friheden faar man ikke for for Intet, men saa skaffer den ogsaa herlige Frugter», oppsummerte han livet sitt.

I dag er det mange i Aurskog-Høland som har fått del i «de herlige frukter» som velstandsutviklingen har ført med seg. Likevel er det ikke alle som har fått erfare den friheten som ligger i å leve ut sitt potensiale og sine muligheter, slik det kristne menneskesynet understreker. Det er derfor viktig at Den norske kirke i Aurskog-Høland bidrar til å videreutvikle kommunen som et romslig og raust fellesskap for alle som bor her, og særlig for de som på ulike måter sliter med livene sine.

I Den norske kirkes diakoniplan ordnes dette engasjementet i begrepene nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, kamp for rettferdighet og vern om skaperverket. Alle disse dimensjonene er tydelig tilstede her i Aurskog-Høland:

Nestekjærligheten leves blant annet ut gjennom sørgesamtalene og gravferdene, sjelesorg, besøkstjeneste, institusjonsbesøk og Styringsgruppa for sorgarbeid der frivillige er krumtappene.

Kirken inviterer til inkluderende fellesskap på trosopplæringens og det kontinuerlige barne- og ungdomsarbeidets mange arenaer, familiemiddag, mannskvelder, fredagsklubb, hyggekvelder og fellestrådet samarbeid med NAV om arbeidstrening. Alle menighetsrådene bes arbeide med bispedømmets program for **Inkluderende menighet**, som er et viktig verktøy for ytterligere forbedring og systematikk i inkluderingsarbeidet, også i samtalen med offentlige myndigheter.

Kamp for rettferdighet skjer blant annet gjennom konfirmantenes deltakelse i Kirkens Nødhjelps fasteksjon, kurstilbudet om konfliktløsning, misjonsprosjektene og kirkens deltakelse i kommunens styringsgruppe for TV-aksjonen.

Kirken bidrar til bevisstgjøring om vern av skaperverket gjennom blant annet friluftsgudstjenester, Høsttakkefest og Skaperverkets dag. Alle menighetsrådene bes å registrere seg som **Grønne menigheter** og lage en oppfølgingsplan.

Det er behov for å utvikle en **felles diakoniplan** for hele den nye kommunen som kan utvikle en fremtidsrettet diakoni der kirken forsterker kommunen og andre aktørers arbeid for et godt

og bærekraftig lokalsamfunn i en romslig kommune med RAUSE verdier¹². Det er naturlig å knytte dette til verdenssamfunnets bærekraftsmål frem mot 2030 som Norge er forpliktet å arbeide for lokalt og globalt, og som stadig flere kommuner derfor integrerer i sine planverk. Bærekraftsmålene skaper en bro mellom kirkens tradisjon og den allmenne samfunnsutviklingen. Potensialet i å forsterke samhandlingen mellom kirken og alle gode krefter i lokalsamfunnet har også blitt tydeliggjort under denne visitasen:

Kommuneplanen definerer **kultur** som en viktig samfunnsbærer, som gjennom møteplasser, arenaer og aktiviteter bidrar til sosial deltakelse og inkludering på tvers av sosiale, etniske og økonomiske skillelinjer¹³. Kirkebyggene og den omfattende kirkelige virksomheten er viktige arenaer for kulturutfoldelse og bruken kan utvides betydelig for dette.

Kirkestedene representerer lokalsamfunnenes historiske linjer og er sentrale identitetssteder i en kommune der en stor andel av de yrkesaktive pendler ut av kommunen og lever store deler av livet utenfor lokalsamfunnet¹⁴. Med en forventet årlig befolkningsvekst på 1,3% er det viktig at lokalsamfunnet inkluderer nye innbyggere og at kommunen utvikler et systematisk **velkomstprogram**. Kirken og kirkenes virksomheter bør være en naturlig del av dette arbeidet.

Også Aurskog-Høland bærer på en historisk arv med store **sosiale ulikheter**¹⁵. Det gjør sterkt inntrykk å lese Husmannsvisen som ble forfattet av en husmannsgutt på Saxegaard og fremført under en tilstelning i Høland i 1881:

*«Det er saart at skue, den simple Arbeidsmand,
Hvor ynkelig han træller for den bedre Stand,
Saalænge han har Krefter, saa gaar det noksaa bra,
Men naar han mister Helsen, vil ingen hannem ha».*

I følge regjeringens nylige stortingsmelding øker ulikheter og antall mennesker i lavinntektsfamilier. Trang økonomi og sosiale utfordringer fører i vårt moderne velferdssamfunn ofte til ulike former for utenforskap. Krevende levekår er ofte knyttet til dårlig psykisk helse, rusavhengighet, eller manglende sosiale nettverk. Det gjorde sterkt inntrykk å besøke **Lierfoss ungdoms- og familiesenter** i løpet av visitasen og få et lite innblikk i hvordan unge sliter, oftest som følge av omsorgssvikt. Selv om ikke disse ungdommene kommer fra Aurskog-Høland, er det også utfordringer som må adresseres i denne kommunen.

Ungdataundersøkelsen fra 2015¹⁶ viser at ungdommer i Aurskog-Høland synes det er trygt å bo her og trives godt på skolen. Men det er et økende antall unge som oppgir at de plages av ensomhet og depressivt stemningsleie. Dette bekreftes også i samtaler jeg har hatt med representanter for skolene i løpet av visitasen. Det blir derfor svært viktig for kirkens tillitsvalgte og ansatte å sette seg grundig inn i den nylig gjennomførte Ungdataundersøkelsen. I tillegg til at kirken fortsatt må ha høy bevissthet om å tilrettelegge sine egne arenaer, særlig innen trosopplæring og ungdomsarbeid, er det nødvendig å videreutvikle brede allianser med

---

¹² RAUS sammenfatter kommunens verdier: Respekt, Ansvar, Utvikling, Service/tjeneste.

¹³ FNs bærekraftsmål 11: "Gjøre byer og bosettinger inkluderende, trygge, motstandsdyktige og bærekraftige".

¹⁴ Aurskog-Høland hadde 52,2% utpendling i 2018, det tilsvarende tallet for alle kommuner i Akershus fylke er 42,2%.

¹⁵ FNs bærekraftsmål 10: "Redusere ulikhet i og mellom land"

¹⁶ Gjennomført på 8.-10. trinn (svarprosent på 88%) og på videregående skole (svarprosent på 62%).

kommune og andre lag og foreninger for å sikre at alle blir raust inkludert. I denne sammenheng vil det være naturlig å revitalisere ungdomsklubben her på Låven, som et inkluderende tiltak for ungdommene i denne del av kommunen.

Det har i mange år vært et godt samarbeid mellom **skole, barnehage og kirke**¹⁷ i Aurskog-Høland, særlig i forbindelse med markeringen av de kristne høytidene. I Løken er kirken også tydelig definert som en ressurs inn i skolens ordinære undervisning. Under samtalen med rektor på Bjørkelangen skole, Bjørkelangen videregående skole og den kommunale skoleledelsen er det tydelig at dette gode samarbeidet kan styrkes ytterligere. Hver skole bør ha en skole-kirke-kontakt, og kirke og skole bør forsøke å utvikle en rammeplan for samarbeidet for hele den nye kommunen. Målet bør være å utarbeide en bred og overordnet plan for skole-kirke-samarbeid som kan implementeres når grunnskolens nye fagplaner og kompetansemål blir innført høsten 2020.

Ulikt mange andre kommuner i bispedømmet ligger de fleste skolene i kommunen i umiddelbar nærhet til kirkebyggene og gravlundene. Dette gir store muligheter til å bruke kirkens infrastruktur og personell for å styrke skolens kunnskaps- og verdiformidling innen KRLE-faget, men like naturlig innen historie-, kunst-, arkitektur-, musikk- og matematikkfagene. Man bør også se nærmere på et tettere samarbeid med **Kulturskolen**, og mulighetene for et samarbeid med **Bjørkelangen videregående skole** bør utprøves.

I den overordnede delen av læreplanverket som nå er vedtatt av Utdanningsdirektoratet er **livsmestring** tydeliggjort som et særlig satsningsområde for læring, utvikling og dannelse i skolen. Dette er et grunnleggende element i kirkens trosopplæringsarbeid, så det ligger godt til rette for samtale og erfaringsutveksling mellom skolens og kirkens pedagogiske personale. **Sorgarbeid** er også et naturlig og meget viktig område. Kirkens omfattende og lange erfaring med å møte mennesker i sorg og krise er en viktig kompetanseressurs for skolen og lærerne.

Kirke, kommune og næringsliv har et felles ansvar for **miljø og en bærekraftig samfunnsutvikling**¹⁸. Aurskog-Høland har en lang historisk erfaring med skogsdrift og landbruk. Haldenvassdraget som starter her, har et av Norges største artsmangfold. Det forplikter. Det har i løpet av visitasen vært svært inspirerende å bli orientert om det arbeidet som både kommunen og andre aktører, f.eks. Eidsverket, gjør for en bærekraftig utvikling. Bedre utnyttelse av skogressursene, mer effektiv og økologisk matproduksjon, skogskjøtsel som også er gode inkluderingsiltak, og forvaltningsplanen for en bærekraftig bestand av edelkreps – som er et av kommunens historiske kjennetegn – virker svært fremtidsrettet. De spennende planene om en linje for **høyhastighetstog** mellom Oslo og Stockholm gjennom kommunen, kommer jeg også til å følge med stor interesse.

Kommunen har et prisverdig fokus på miljø- og klimamål, og har dette som et viktig hensyn i hele virksomheten. Energieffektive og klimavennlige bygg, og utbygging av solcelleenergi og solfangere på kommunale bygninger, viser at man har tatt gode grep for å bidra til å begrense den pågående ødeleggelsen av vårt felles livsrom.

---

¹⁷ FNs bærekraftsmål 4: "Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle".

¹⁸ FNs bærekraftsmål 13: "Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem".

Fra kirkens side er det viktig å bidra til å forsterke alt det gode arbeidet som kommunen og andre aktører gjør for å sikre en bærekraftig forvaltning av miljø og naturressurser. Det er derfor helt naturlig at alle soknene tar de nødvendige grep som må til for å bli godkjent som **Grønn menighet** innen utgangen av 2019. Fellesrådet bør også utrede løsninger for **energiparing** i kirkene. Den gamle **pilegrimsleden** fra Halden til Margaretakilden ved Aurskog kirke kan også revitaliseres, både til ordinære pilegrimsvandring og innenfor klimapilegrimskonseptet.

Økonomisk samarbeid mellom kirke og kommune

Samarbeidet mellom kirke og kommune synes meget godt, med fruktbare møter og god dialog.

For å bidra til ytterligere samhandling og synliggjøre hvordan kirken benytter det kommunale tilskuddet, vil jeg anbefale at det legges til rette for et årlig møte mellom formannskap og de valgte lederne i menighetene som fokuserer på områder for samhandling knyttet til kommunens planer og strategier. Det vil også være naturlig at en av sokneprestene får plass i det kommunale kriseteamet, noe som er vanlig i mange kommuner.

Gravplasskapasiteten er meget god, og har siden forrige visitas blitt utvidet både på Bjørkelangen og Løken. Gravferdsforvaltningens maskinpark har også blitt betydelig opprustet. Det er installert alarm i alle kirker og kapell, og det har blitt utført nødvendige rehabiliteringsarbeider på kirkebyggene både i Aurskog, Setskog, Søndre Høland, Løken og Mangen. Så langt jeg kan vurdere er det gjenstår nå maling av Setskog kirke som et særlig prekärt behov, som jeg regner med vil bli håndtert så snart som mulig.

Det er også stor grunn til å takke kommunen for det rause investeringstilskuddet til det nye kirkeorgelet i Søndre Høland.

Utviklingen av menighetshus og nye kontorfasiliteter ved Aurskog kirke vil gi nye møteplasser og sentralt plasserte kontorer. Utvidelsen av Bjørkelangen kirke, som også kan romme kontorplasser, håper jeg er realisert ved neste visitas.

Det er fremtidsrettet og veldig bra at kommunen også finansierer en diakon-stilling.

STAB, RÅD OG UTVALG

Stab, råd og utvalg i Aurskog-Høland virker svært godt rustet til å håndtere de store og viktige oppgavene og mulighetene som ligger foran. En av de viktigste oppgavene det nærmeste halvåret er som valgstyre å mobilisere til årets **kirkevalg**. Jeg håper mange av de nåværende medlemmene tar gjenvalg og at en lykkes i en bred representasjonen av kirkens medlemmer i menighetsrådene, og høy deltagelse ved valget til bispedømmerrådet og Kirkemøtet i en viktig og spennende tid for Den norske kirke.

En annen svært viktig oppgave er den forestående **sammenslåing mellom kirke og kommune** i Aurskog-Høland og Rømskog. Det er en styrke at den kirkelige fellesnemnda har lik representasjon fra begge fellesrådene. Det er særlig viktig for det videre arbeidet i fellesnemnda at man er bevisst på å se soknenes samlede virksomhet under ett i den nye kommunen. Det gir mulighet til å god forvaltning av ressursene og større faglige fellesskap. Det felles menighetsbladet, der Rømskog allerede er med, og samarbeidet mellom soknene i trosopplæringen, viser vei. Kommunesammenslåingen gir en gyllen anledningen til å utvikle overordnede planer på kommunenivå både for skole-kirke-samarbeid, kirkemusikk og kultur, og diakoni.

Det har vært imponerende å registrere og observere de mange frivillige som driver kirkens mange og ulike aktiviteter. Slik skapes et fint bilde av et mangfoldig Guds folk her i Aurskog-Høland. Visitasen har bekreftet at også her i Aurskog og Høland er kirkens muligheter mye større enn våre økonomiske ressurser og antall ansatte. Det er derfor gledelig med de imponerende frivillige givertjenestene som blant annet har gjort det mulig å realisere det nye orgelet i Søndre Høland, og har gitt solid egenkapital til menighetshuset i Aurskog. Dette er fremtidsrettet.

Kirken i Aurskog-Høland er velsignet med en dedikert, velfungerende og engasjert gruppe ansatte, med en sentralt forankret tro på Jesus og tydelige visjoner for folkekirkens mange muligheter i vår tid. Alle kirkelige ansatte har stor tillit på mange arenaer i lokalsamfunnet. I tillegg til å møte de ansatte i felles stabsmøte, har biskopen hatt tilsynssamtaler med de tre sokneprestene og kantor. De er alle sentralt forankret i Den norske kirkes bekjennelse.

Stor takk til alle som har lagt til rette for et spennende og bredt sammensatt visitasprogram, og for mange og ikke minst hyggelige samtaler underveis. Og serveringen? Den har vært aldeles utmerket og har hatt et omfang som står i stil med de 100 millioner brød som hvert år kan produseres med korn fra Aurskog-Høland.

UTGANG

Jeg vil ønske dere Guds rike velsignelse med å fortsette å ledsage mennesker i Aurskog, Setskog, Bjørkelangen, Løken og Søndre Høland sokn til et liv der Guds nåde i Jesus Kristus er det som bærer gjennom alt – i glede, sorg og alle livets helt alminnelige dager. Slik skal vi som lokalkirke også i fremtiden fortsette å bidra til at mennesker får glimt av mer himmel på jord, også her i Aurskog-Høland.

*Borg bispestol,
Fredrikstad 17.mars 2019
Atle Sommerfeldt*